

Μαζικό Ανοικτό Διαδικτυακό Μάθημα (ΜΟΟС):

«Επιμόρφωση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε
θέματα εκπαίδευσης από απόσταση»

Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, βασικές αρχές και εφαρμογές

Απρίλιος 2020

Επιστημονική Επιμέλεια και Συντονισμός Έργου

Αντώνης Λιοναράκης	<i>Κοσμήτορας Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Αναπληρωτής Διευθυντής Εργαστηρίου Εκπαιδευτικού Υλικού & Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο</i>
Αλέξης Κόκκος	<i>Ομότιμος καθηγητής Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο</i>
Θεοφάνης Ορφανουδάκης	<i>Αναπληρωτής Καθηγητής Σχολής Θετικών Επιστημών & Τεχνολογίας, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Διευθυντής Εργαστηρίου Εκπαιδευτικού Υλικού & Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο</i>
Αναστάσιος Εμβαλωτής	<i>Αναπληρωτής Καθηγητής Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων Μέλος Δ.Σ. Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής</i>
Νικόλαος Γραμμένος	<i>Σύμβουλος Β' Πληροφορικής, Συντονιστής της Υπομονάδας «Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.)» της Επιστημονικής Μονάδας Β' Κύκλου «Φυσικές Επιστήμες, Τεχνολογία, Μαθηματικά» Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής</i>

Συγγραφή και Ανάπτυξη Εκπαιδευτικού Υλικού

Ευαγγελία Μανούσου	<i>Διδάκτωρ Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου στην Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ70, 5ο ΠΕΚΕΣ Αττικής, Καθηγήτρια-Σύμβουλος, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο</i>
Τόνια Χαρτοφύλακα	<i>Διδάκτωρ Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου στην Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση Καθηγήτρια-Σύμβουλος, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Σύμβουλος εφαρμογών e-learning, Digimagix</i>
Βασιλική Ιωακειμίδου	<i>Διδάκτωρ Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου στην Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση Εκπαιδευτικός ΠΕ70</i>
Σοφία Παπαδημητρίου	<i>Διδάκτωρ Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου στην Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση Προϊσταμένη Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης και Ψηφιακών Μέσων, Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων Καθηγήτρια-Σύμβουλος, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο</i>
Ευαγγελία Καραγιάννη	<i>Διδάκτωρ Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών στην Επαγγελματική Ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ06 (Αγγλικής), 5ο ΠΕΚΕΣ Αττικής Καθηγήτρια-Σύμβουλος, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο</i>

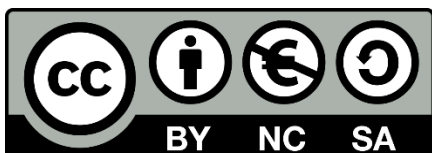
Instructional Design

Χριστόφορος Καραχρήστος	<i>Υπεύθυνος Τομέα Δημιουργίας και Διαχείρισης Ηλεκτρονικών Μαθημάτων Εργαστηρίου Εκπαιδευτικού Υλικού & Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο</i>
Ηλίας Κ. Σταυρόπουλος	<i>Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πατρών στην Επιστήμη Υπολογιστών Καθηγητής-Σύμβουλος, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Υπεύθυνος Τομέα Εκπαιδευτικών Μεθοδολογιών Εργαστηρίου Εκπαιδευτικού Υλικού & Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο</i>

Δήλωση

Το υλικό αυτό αναπτύχθηκε κατόπιν εντολής της Υπουργού Παιδείας & Θρησκευμάτων κ. Νίκης Κεραμέως που δόθηκε τον Απρίλιο του 2020 στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, προκειμένου να υλοποιηθεί πρόγραμμα ταχύρρυθμης εξ αποστάσεως επιμόρφωσης όλων των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε θέματα εκπαίδευσης από απόσταση.

Λόγω των εκτάκτων συνθηκών που προκλήθηκαν από την πανδημία του κορονοϊού COVID-19 το μάθημα αναπτύχθηκε με εθελοντική προσφορά των συντελεστών, σε συνθήκες περιορισμού της κυκλοφορίας και με περιορισμένα διαθέσιμα μέσα και χρόνο για τον σχεδιασμό και την κριτική ανάγνωσή του.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	5
Βασικές αρχές και επισημάνσεις στο πεδίο της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης	6
Μορφές σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	8
Διεθνείς εφαρμογές σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	8
Προτάσεις για περαιτέρω μελέτη	9
Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα	10
Σύνοψη / Συμπεράσματα	11
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	11

Πρόλογος

Ελάχιστους μήνες πριν, ο όρος σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση ήταν άγνωστος ή αδιάφορος στους περισσότερους και αφορούσε μόνο έναν μικρό εξειδικευμένο χώρο επιστημόνων και όσους είχαν πραγματοποιήσει τη Θεματική Ενότητα «Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση» στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, είχαν εκπονήσει διπλωματική εργασία ή διδακτορικό στο αντίστοιχο πεδίο. Μέσα σε λίγες μέρες τα πράγματα ανατράπηκαν και δημιούργησαν ένα νέο τοπίο, μια διαφορετική πραγματικότητα, καθώς η πανδημία οδήγησε αναγκαστικά στην αξιοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Αξίζει να σημειώσουμε μια πολύ ενδιαφέρουσα πρόταση από Πανεπιστήμια της Αμερικής όπου για την κατάσταση που ζούμε εισάγουν τον όρο «Επείγουσα εξ αποστάσεως διδασκαλία» «Emergency Remote Teaching» (Hodges, Moore, Locke, Trust & Bond, 2020; Τσινάκος, 2020), ο οποίος πράγματι ταιριάζει σε αυτή την επιλογή που είναι μονόδρομος για κάποιο διάστημα. Η επείγουσα αυτή κατάσταση, που εισέβαλε ξαφνικά και διέκοψε απότομα την κανονική ροή των πραγμάτων, δημιούργησε όπως συμβαίνει συνήθως, μια αρχική κατάσταση σοκ, η οποία χρειάζεται χρόνο προσαρμογής και εξοικείωσης με τα νέα δεδομένα. Την κατάσταση αυτή την περιγράφει εξαιρετικά ο Αύγουστος Τσινάκος με την πρόταση: «*Στην Ελλάδα αλλά και τον υπόλοιπο κόσμο, όπου με βάση τα στοιχεία της UNESCO (25/3/2020) πάνω από 1.5 Δις του εκπαιδευτικού πληθυσμού είναι εκτός σχολείων*» (Τσινάκος, 2020).

Καθώς περνούν οι μέρες, η κατάσταση εξελίσσεται, η εκπαιδευτική κοινότητα βρίσκει σιγά σιγά έναν ρυθμό, σίγουρα με πολλές δυσκολίες, καθώς δεν υπήρχε ετοιμότητα και προετοιμασία για μια τέτοια διαδικασία. Ωστόσο το πεδίο αρχίζει να διαμορφώνεται και όλοι ερχόμαστε αντιμέτωποι με νέες προκλήσεις, οι οποίες είναι πολλές και σε πολλά διαφορετικά επίπεδα η καθεμιά. Εκτός από το γενικό και τεράστιο ζήτημα της πανδημίας και όλα τα θέματα, τα οποία προκύπτουν από αυτό όπως η καραντίνα, το αναγκαστικό κλείσιμο πολλών επιχειρήσεων, το κλείσιμο των σχολείων και πολλά ακόμη, η εκπαιδευτική κοινότητα έχει να αντιμετωπίσει και επιπλέον προκλήσεις, όπως:

- η προσβασιμότητα στην εξ αποστάσεως πια εκπαιδευτική διαδικασία, που συνδέεται άμεσα με τον ανεπαρκή τεχνολογικό εξοπλισμό ενός αριθμού μαθητών και εκπαιδευτικών,
- η πρόκληση των ψηφιακών δεξιοτήτων κυρίως των εκπαιδευτικών, καθώς υπάρχουν πολλά διαφορετικά επίπεδα ετοιμότητας, αλλά και των μαθητών και
- η πρόκληση της επιμόρφωσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Σε αυτή την τελευταία πρόκληση ερχόμαστε να συμβάλουμε με τη δημιουργία υλικού για βασική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Το υλικό αυτό έχει ως στόχο να διαμορφωθεί μια κατανοητή «κοινή γλώσσα» από όλους για ορισμένα βασικά ζητήματα ώστε να υποστηριχθεί και να αναπτυχθεί καλύτερα η εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία. Σε αυτό το πλαίσιο παρουσιάζουμε τις βασικές αρχές αποφεύγοντας τον αυστηρά ακαδημαϊκό και επιστημονικό λόγο.

Βασικές αρχές και επισημάνσεις στο πεδίο της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης

Ξεκινώντας τη γνωριμία με το πεδίο της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης είναι απαραίτητο να αναφερθούμε κατ' αρχάς σε έναν βασικό ορισμό της. Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση ως όρος αναφέρεται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και παρέχεται από απόσταση σε μαθητές σχολικής ηλικίας, καθώς και σε ενηλίκους (Βασάλα, 2005).

Εκτός από τον ορισμό της, είναι απαραίτητο να γίνουν ορισμένες επισημάνσεις για τις βασικές αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, που προέκυψαν ως αποτέλεσμα συλλογικής επεξεργασίας ιδεών και πρακτικών στο επιστημονικό πεδίο και απαντούν σε προβληματισμούς που δημιουργήθηκαν σε πολλούς εκπαιδευτικούς με τη βίαιη και απότομη εισαγωγή της στα σχολεία.

1. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μια ολοκληρωμένη μεθοδολογία εκπαίδευσης, η οποία, για να είναι ποιοτική και αποτελεσματική, απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό από το πρώτο ως το τελευταίο βήμα. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης πραγματοποιείται με ολοκληρωμένα συστήματα εκπαίδευσης, άρτια οργανωμένα με διοικητικές, υποστηρικτικές και εκπαιδευτικές δομές, τα οποία σχεδιάζουν όλο το πλαίσιο και ορίζουν τις προδιαγραφές με λεπτομέρειες.
2. Το κατάλληλα διαμορφωμένο για εξ αποστάσεως εκπαίδευση εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητά της. Η δημιουργία νέου ψηφιακού ή/και έντυπου εκπαιδευτικού υλικού ακολουθεί συγκεκριμένες παιδαγωγικές προδιαγραφές που απαιτούν μεγάλη προετοιμασία, γνώσεις, εμπειρία και προσήλωση στο αποτέλεσμα. Το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό είναι σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σαφές και επεξηγηματικό, να προσελκύει το ενδιαφέρον, να υποστηρίζει αποτελεσματικά τους εκπαιδευόμενους στη μαθησιακή διαδικασία, ακόμη και όταν μελετούν μόνοι τους, να δίνει ευκαιρίες για ενεργό συμμετοχή και δράση, να ανατροφοδοτεί, να συμβάλει στην αυτοαξιολόγηση. Με δύο λόγια, να απαντά στους εμπλεκόμενους το «τι», το «πώς», το «γιατί».
3. Οι ΤΠΕ αποτελούν μέσα και εργαλεία που αξιοποιούνται για την υποστήριξη της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η έμφαση θα πρέπει πάντα να δίνεται στην εκπαιδευτική διαδικασία και στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ με όρους ποιότητας και αποτελεσματικότητας. Για τον λόγο αυτό είναι απαραίτητος ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός που αφορά σε σαφείς διδακτικούς και μαθησιακούς στόχους, τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, δραστηριότητες αλληλεπίδρασης, δυναμική εμπλοκή των μαθητών, ελευθερία έκφρασής τους κ.ά. Στο πλαίσιο του συνολικού σχεδιασμού δίνεται έμφαση στην αλληλεπίδραση, τη συνεργασία και τη συμπληρωματικότητα των σύγχρονων και ασύγχρονων μορφών εκπαίδευσης. Επισημαίνεται ότι οι σύγχρονες μορφές εκπαίδευσης (τηλεκπαίδευση, τηλεδιάσκεψεις κτλ.) δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να θεωρούνται ως η μεταφορά ενός μαθήματος από την αίθουσα διδασκαλίας στην ψηφιακή αίθουσα. Ο ρόλος των

τηλεδιασκέψεων αφορά στην επικοινωνία, την αλληλεπίδραση, την υποστήριξη, τη συμμετοχή και όχι στη διδασκαλία, όπως υλοποιείται στη συμβατική εκπαίδευση.

4. Στον παιδαγωγικό σχεδιασμό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης πρέπει να συμπεριλαμβάνεται τόσο η ασύγχρονη όσο και σύγχρονη εκπαίδευση. Η ασύγχρονη συνδέεται άμεσα με το εκπαιδευτικό υλικό ενώ η σύγχρονη εκπαίδευση υποστηρίζει την ασύγχρονη και την επικοινωνία. Βέβαια απαιτείται και εδώ εκπαιδευτικός σχεδιασμός και ειδικά διαμορφωμένο υλικό που θα αφορά σύντομες μικρές δραστηριότητες που θα υλοποιηθούν από όλη την ομάδα.
5. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, για να είναι αποτελεσματική και ποιοτική, πρέπει να πραγματοποιείται από επιμορφωμένους εκπαιδευτικούς στην εξ αποστάσεως μεθοδολογία. Η επιμόρφωση είναι μια διαδικασία, η οποία πραγματοποιείται σχεδιασμένα και συστηματικά. Η εξοικείωση με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως και στη χρήση των ψηφιακών εργαλείων αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις λίθους της επιτυχίας, πάντα με σκοπό την ενίσχυση και τον εμπλουτισμό της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής διαδικασίας.
6. Η προσβασιμότητα αποτελεί έναν ακόμη κρίσιμο παράγοντα, καθώς είναι σημαντικό να δίνεται η ευκαιρία συμμετοχής σε όλους. Οι ιδιαιτερότητες και οι ανάγκες σε εξοπλισμό και βασικές ψηφιακές δεξιότητες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον σχεδιασμό και τη συνολική οργάνωση.
7. Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση αναπτύχθηκε προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες και τα κενά που δεν μπορούν να καλυφθούν από τα συμβατικά συστήματα εκπαίδευσης και όχι, για να αντικαταστήσει την κλασική διαζώσης εκπαίδευση όπως την γνωρίζουμε.
8. Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση αξιοποιεί τη διαθέσιμη τεχνολογία, η οποία εντάσσεται στον παιδαγωγικό σχεδιασμό. Δεν καθορίζουν οι διαθέσιμες τεχνολογίες την υλοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ωστόσο η σωστή αξιοποίησή τους με έμφαση στη φιλικότητα και την ευχρηστία είναι πολύ σημαντικά στοιχεία και βελτιώνουν την αποτελεσματικότητά της.
9. Η επικοινωνία με όλους τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία (μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς, φορείς κτλ.) είναι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οπότε πρέπει να δίνεται έμφαση και προσοχή σε όλες τις διαστάσεις.
10. Κάθε σύστημα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης οφείλει να τολμά να αξιολογείται, να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και δράση με βάση τα αποτελέσματα, να βελτιώνεται διαρκώς, να εξελίσσεται και να ενσωματώνει καινοτομίες όποτε κρίνεται απαραίτητο.

Μορφές σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η μελέτη των μορφών εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης ανοίγει μια επιστημονική συζήτηση, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει διάφορες συγγενείς μορφές, όπως η κατ' οίκον εκπαίδευση (homeschooling, home education), αλλά και ένα μεγάλο πλήθος ορολογίας (για παράδειγμα online learning, m-learning, e-learning, virtual school) που αναφέρονται σε τεχνολογικά μέσα και αποτελούν υποσύνολα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Όσον αφορά την εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, διακρίνονται τρεις βασικές μορφές της: α) η αυτοδύναμη εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, η οποία αφορά σε ολοκληρωμένα προγράμματα εκπαίδευσης, τα οποία είναι αναγνωρισμένα και ταυτόσημα με το παραδοσιακό σύστημα εκπαίδευσης β) η συμπληρωματική εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, που λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά με το παραδοσιακό σύστημα και μπορεί να αφορά μεμονωμένα μαθήματα, σχολικά δίκτυα, καινοτόμα προγράμματα, συνεργασίες σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, πάνω σε κάποια κοινή, για παράδειγμα, θεματική ενότητα (Αναστασιάδης, 2017), που δεν μπορούν να γίνουν στο παραδοσιακό σχολείο και συμπληρώνονται εξ αποστάσεως και γ) η συνδυαστική ή μεικτή εξ αποστάσεως εκπαίδευση (blended learning) που συνδυάζει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με δια ζώσης συναντήσεις-επικοινωνία μαθητών με τους εκπαιδευτικούς (Βασάλα, 2005· Μιμίνου, 2012).

Διεθνείς εφαρμογές σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση έχει μια σημαντική ιστορία και πολλές εφαρμογές σε διεθνές επίπεδο, καθώς σε πολλές χώρες όπως η Νέα Ζηλανδία, η Αυστραλία, ο Καναδάς, οι Η.Π.Α. πραγματοποιείται από το τέλος του 19ου αιώνα. Στις χώρες αυτές εφαρμόστηκε ως λύση στον προβληματισμό που υπήρχε για τα κενά και τις ανάγκες που αδυνατούσε και αδυνατεί να καλύψει η συμβατική σχολική εκπαίδευση. Τα κενά αυτά εμφανίζονταν, για παράδειγμα, κυρίως στην εκπαίδευση των παιδιών που ζουν σε απομακρυσμένες και απομονωμένες αγροτικές περιοχές με δύσκολες συνθήκες μετακίνησης, ατόμων που απουσίαζαν από το σχολείο λόγω ασθένειας ή συνεχών μετακινήσεων και ενηλίκων που δεν μπόρεσαν να ολοκληρώσουν τη σχολική τους εκπαίδευση.

Μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι: το Distance Education Centre Victoria στην Αυστραλία, το Frasser Valley Distance Education School στον Καναδά, το Correspondence School στο Wellington της Νέας Ζηλανδίας, το Εθνικό Κέντρο Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης (CNED) στη Γαλλία, το Deutsche Fern – Schule στη Γερμανία (Μανούσου, 2016· Οικονόμου, 2017).

Αξίζει να μελετήσουμε, ενδεικτικά έστω, δύο παραδείγματα:

- **Κέντρο εξ αποστάσεως εκπαίδευσης Victoria (DECV)**: Το Κέντρο εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης της Βικτώρια (Distance Education Centre Victoria / DECV) ή Virtual School Victoria όπως μετονομάστηκε το 2019, είναι ένα δημόσιο σχολείο που λειτουργεί από το 1909 παρόμοια και ισότιμα με τα συμβατικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Πολιτεία Βικτώρια στην

Αυστραλία. Προσφέρει όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, από το προπαρασκευαστικό έτος (το πρώτο έτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης) μέχρι το δωδέκατο έτος (το τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) και έχει παρόμοιες δομές υποστήριξης και αξιολόγησης με τα συμβατικά σχολεία. Η υλοποίηση του προγράμματος σπουδών, οι πολιτικές και η δομή του καθοδηγούνται από την πολιτική του Υπουργείου Παιδείας της Βικτώρια, όπως συμβαίνει και με τα συμβατικά σχολεία και κατέχει σημαντικό ρόλο στο εκπαιδευτικό σύστημα της Αυστραλίας (Distance Education Centre Victoria, n.d.a· Κοντογεωργάκου, 2010· Κοντογεωργάκου & Γεωργιάδη, 2011· Μανούσου, Κοντογεωργάκου, Γεωργιάδη, & Κόκκαλη, 2017).

- **To Fraser Valley Distance Education School** λειτουργεί στον Καναδά από το 1990 και είναι ένα από τα 9 μεγαλύτερα εξ αποστάσεως σχολεία που λειτουργούν στη Βρετανική Κολούμπια (British Columbia). Από την ίδρυσή του έγινε σχολείο εξ αποστάσεως που αξιοποιεί τις νέες τεχνολογίες. Έχει τις ρίζες του σε σχολείο που παλαιότερα λειτουργούσε δια αλληλογραφίας. Παρέχει αυτόνομη εξ αποστάσεως εκπαίδευση αλλά και συμπληρωματική, συνδυάζοντας την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη δια ζώσης (blended learning program) για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση αλλά και άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα για ενήλικες, όπως π.χ. το Parents/Guardians and Home Facilitation. Στον παιδαγωγικό σχεδιασμό του βασικός πυλώνας είναι η αξιοποίηση **πολυμορφικού παιδαγωγικού υλικού**. Ο προσδιορισμός του πολυμορφικού υλικού είναι πολύ σημαντικός και κρίσιμος, καθώς είναι το υλικό που αφενός περιλαμβάνει πολλές διαφορετικές μορφές όπως κείμενα, βίντεο, εικόνες, ήχους κτλ. αφετέρου δίνει έμφαση στην αλληλεπίδραση και επικοινωνία με τον χρήστη, στην ποιότητα και την ευελιξία, στην καλλιέργεια πολλών δεξιοτήτων αλλά κυρίως όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Λιοναράκης το 2001 «*μαθαίνει τους μαθητές να μαθαίνουν*» «*Διδάσκει και ενεργοποιεί το μαθητή να μαθαίνει μόνος του και να λειτουργεί αυτόνομα σε μια ευρετική πορεία αυτομάθησης*» (Λιοναράκης, 2001).

Προτάσεις για περαιτέρω μελέτη

Αν θέλετε να μελετήσετε περισσότερα για τα εξ αποστάσεως σχολεία, σας προτείνουμε τα ακόλουθα:

- [EduWW](#)
- <https://www.keystoneschoolonline.com/>,
- <http://www.cned.fr/default.aspx>,
- <http://www.briteschool.co.uk/>
- [Philadelphia Schule](#) (PhS)
- [Institut für Lernsysteme GmbH](#) (ILS)
- [Clonlara School](#) (CS)
- [Deutsche Fern – Schule](#) (DFS)

Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα τη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση μέχρι τον Μάρτιο του 2020, πριν την εμφάνιση της πανδημίας και τη διαμόρφωση ενός έκτακτου πλαισίου εφαρμογής της σε όλα τα σχολεία της χώρας, τη συναντούσαμε σε σημαντικές ερευνητικές δράσεις Πανεπιστημίων ή στο πλαίσιο διπλωματικών και διδακτορικών διατριβών με αποδέκτες περιορισμένο κοινό με συγκεκριμένα επιστημονικά ενδιαφέροντα. Ας δούμε τις σημαντικότερες από αυτές:

Πρόγραμμα Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων ΟΔΥΣΣΕΑΣ:

Μια από τις σημαντικότερες ερευνητικές δράσεις με πολύχρονη πλέον εμπειρία (συμπλήρωσε φέτος 20 χρόνια ζωής) είναι το πρόγραμμα διαδραστικών τηλεδιασκέψεων [ΟΔΥΣΣΕΑΣ](#) που συντονίζει το ΠΤΔΕ Κρήτης. Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, που εστιάζει στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ και ιδιαίτερα της τηλεδιάσκεψης και των εφαρμογών του WEB 2.0, στοχεύοντας στη συνεργατική διερεύνηση, στην οικοδόμηση της γνώσης και στην καλλιέργεια κρίσιμων κοινωνικών δεξιοτήτων ανάμεσα σε μαθητές δημοτικών σχολείων στην Ελλάδα και την Κύπρο (Αναστασιάδης, 2017).

Άλλες δράσεις

Οι πρώτες δράσεις συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εμφανίστηκαν στην Ελλάδα στο τέλος της δεκαετίας του 90 με το πρόγραμμα «Παιδείας Ομογενών». Ακόμη, πραγματοποιήθηκαν πιλοτικές εφαρμογές, όπως το πρόγραμμα «Οίκαδε» (1999-2013), φορέας υλοποίησης του οποίου ήταν η Τράπεζα Κύπρου.

Ακόμη ένα σημαντικό πρόγραμμα ήταν το πρόγραμμα «ΣΧΕΔΙΑ» (Σχολικός Εκπαιδευτικός Δικτυακός Ιστός Αιγαίου), το οποίο ξεκίνησε το 2000, με προγραμματικό φορέα το Υπουργείο Αιγαίου και φορέα υλοποίησης το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, με την υποστήριξη του προγράμματος ΑΙΓΑΙΟ NET και του προγράμματος ΑΣΚΟΙ ΤΟΥ ΑΙΟΛΟΥ σε 46 δημοτικά σχολεία από 32 απομακρυσμένα νησιά της Ελλάδας με πληθυσμό κάτω των 3000 κατοίκων, καθώς και ορισμένα μονοθέσια και διθέσια δημοτικά σχολεία ορεινών και δυσπρόσιτων περιοχών σε μεγαλύτερα νησιά), στοχεύοντας στην **εισαγωγή της Πληροφορικής σε δημοτικά σχολεία απομακρυσμένων νησιωτικών περιοχών του Αιγαίου** μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην Πρωτοβάθμια (Τσολακίδης & Φωκιάλη, 2001 οπ. αναφ. Αναστασιάδης, 2017). Αντίστοιχες προγενέστερες δράσεις ήταν οι Τηλέμαχος I και II που πραγματοποιήθηκαν το 1994 και 1995 με στόχο την αξιοποίηση των υπολογιστικών και δικτυακών τεχνολογιών στην προσπάθεια για ποιοτική αναβάθμιση της μαθησιακής διαδικασίας.

eTwinning

Μια εξαιρετικά σημαντική προσπάθεια συμπληρωματικής εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης είναι το πρόγραμμα «eTwinning». Το πρόγραμμα ξεκίνησε το 2005 προωθώντας τις εξ αποστάσεως συνεργασίες σχολείων. «*Το eTwinning είναι η κοινότητα των σχολείων της Ευρώπης. Το eTwinning προσφέρει μία ασφαλή πλατφόρμα για το προσωπικό (εκπαιδευτικούς, διευθυντές, βιβλιοθηκάρους κλπ.) που εργάζεται σε σχολεία των συμμετεχουσών Ευρωπαϊκών χωρών, προκειμένου να επικοινωνήσουν, να συνεργαστούν,*

να αναπτύξουν σχέδια, να μοιραστούν και εν ολίγοις να νιώσουν ότι αποτελούν μέρος της πιο συναρπαστικής μαθησιακής κοινότητας στην Ευρώπη. Το eTwinning συγχρηματοδοτείται από το Erasmus+, το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την Εκπαίδευση, την Κατάρτιση, τη Νεολαία και τον Αθλητισμό». (<https://www.etwinning.net/el/pub/index.htm>)

Αρθρογραφία:

Στο πλαίσιο των ερευνητικών δράσεων που πραγματοποιούνται στην Ελλάδα αξίζει να μελετήσει κανείς τα δύο τεύχη του περιοδικού «Ανοικτή Εκπαίδευση» με το ειδικό αφιέρωμα στη σχολική εκπαίδευση.

Τόσο στο 1ο ειδικό τεύχος [Τόμ. 12, Αρ. 2 \(2016\)](#) όσο και στο 2ο [Τόμ. 13, Αρ. 1 \(2017\)](#), υπάρχουν πολλά ενδιαφέροντα άρθρα που αφορούν στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, τα οποία προέκυψαν μέσα από διπλωματικές εργασίες.

Μπορείτε να επισκεφθείτε το περιοδικό ακολουθώντας τον σύνδεσμο: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/index>

Ερευνητικές εργασίες: Αρκετές ενδιαφέρουσες ερευνητικές εργασίες με θέματα που αφορούν την εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση μπορείτε να βρείτε στα πρακτικά των συνεδρίων για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, τα οποία από το 2009 και μετά είναι ελεύθερα διαθέσιμα στο: <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/issue/archive>

Σύνοψη / Συμπεράσματα

Η ενότητα αυτή παρουσίασε τις βασικές αρχές της εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης, τις μορφές της, διεθνείς εφαρμογές της, καθώς και εφαρμογές της στην Ελλάδα.

Μελετώντας την ενότητα διαπιστώνεται ότι η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο παιδαγωγικό πλαίσιο και αξιοποιεί τις ΤΠΕ, έχει μεγάλη ιστορία και πολλές διεθνείς εφαρμογές. Επιπλέον το ερευνητικό ενδιαφέρον στην Ελλάδα έχει ξεκινήσει από τη δεκαετία του 90 με αρκετά ενδιαφέροντα αποτελέσματα χωρίς όμως ποτέ να έχει θεσμοθετηθεί.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Hodges, C. Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). *The Difference between Emergency Remote Teaching and Online Learning*. Available:

- <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>
- UNESCO (2020). *Distance learning solutions*. Διαθέσιμο στο: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions>
- Αναστασιάδης, Π. (2017). «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 13(1), 88-128. doi:<https://doi.org/10.12681/jode.14057>
- Βασάλα, Π. (2005). Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κοντογεωργάκου, Β. (2010). *Το σύστημα εξ αποστάσεως πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Αυστραλία. Διερεύνηση των δυνατοτήτων εφαρμογής του στην Ελλάδα*. Διπλωματική εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα. Διαθέσιμο στο: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/19535>
- Κοντογεωργάκου, Β. & Γεωργιάδη, Ε. (2011). Χαρακτηριστικά εκπαιδευτικού υλικού για εξ αποστάσεως πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η περίπτωση του κέντρου εξ αποστάσεως εκπαίδευσης της Βικτώρια στην Αυστραλία. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Πρακτικά του 6ου Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση (σσ.193-206)*. Διαθέσιμο στο <http://icodl.openet.gr/index.php/icodl/2011/paper/view/21/22>
- Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση: Προβληματισμοί για μία ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού. Στο Λιοναράκης, Α. (επιμ.) *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* σ. 33-52, Αθήνα: Προπομπός
- Μανούσου, Ε, & Λιοναράκης, Α. (2007). Διεθνείς εφαρμογές εναλλακτικών μορφών εκπαίδευσης σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. *Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, Vol 3(2). <http://www.openedu.gr/share/downloads/previous/teykos-6/6-7.pdf>
- Μανούσου, Ε., Κοντογεωργάκου, Β., Γεωργιάδη, Ε., & Κόκκαλη, Ά. (2017). Παιδαγωγικό υλικό στην σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μελέτη Περίπτωσης: το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό Κέντρο της Βικτώρια στην Αυστραλία. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 13(1), 5-25. DOI: <https://doi.org/10.12681/jode.13912>
- Μανούσου, Ε. (2008). *Προδιαγραφές παιδαγωγικού πλαισίου για την εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής εξ αποστάσεως περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε μαθητές πρωτοβάθμιας, ολιγοθέσιων και απομακρυσμένων σχολείων της Ελλάδας (Διδακτορική Διατριβή)*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα. Διαθέσιμο: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/15961#page/1/mode/2up>
- Μιμίνου, Α. (2012). *Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην υπηρεσία της σχολικής εκπαίδευσης, συγκριτική καταγραφή πηγών αναφορικά με τη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση*. Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα. Διαθέσιμη: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/19894>
- Οικονόμου, Χ. (2017). *Η αυτοδύναμη εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση στη Γερμανία. Μελέτη περίπτωσης τεσσάρων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης*. Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Διαθέσιμη: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/35135>
- Τσινάκος, Α. (2020). *Τι είναι αυτό που γίνεται στην Ελλάδα και σε όλο τον κόσμο αυτή τη στιγμή*. Ανακτήθηκε 16 Απριλίου 2020 από: : <https://edu.ellak.gr/2020/04/02/ex-apostaseos-didaskalia-ti-ine-afto-pou-ginete-stin-ellada-ke-se-olo-ton-kosmo-afti-ti-stigmi/>

